

26. 7. 2023

ID: 116693

Osvobození od placení zbytku pohledávek

Pohledávka věřitele vůči (insolvenčnímu) dlužníku, na kterou se vztahuje rozhodnutí insolvenčního soudu o přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek (§ 414 insolvenčního zákona), v neuhrazeném rozsahu nezaniká, ale v soudním či jiném řízení ji nelze věřiteli přiznat (ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako pohledávka, u které byla účinně vznesena námitka promlčení).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 Cdo 3075/2022-206 ze dne 30.3.2023)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce EG.D, a. s., se sídlem v B., proti žalovanému M. P., narozenému XY, bytem XY, zastoupenému JUDr. L.K., advokátem, se sídlem v B., o zaplacení částky 188.489,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Břeclavi pod sp. zn. 17 C 270/2017, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. dubna 2022, č. j. 17 Co 224/2020-170, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Břeclavi rozsudkem ze dne 29. července 2020, č. j. 17 C 270/2017-134, ve znění usnesení ze dne 18. září 2020, č. j. 17 C 270/2017-139, uložil žalovanému (M. P.), aby zaplatil žalobci (s původní obchodní firmou E.ON Distribuce, a. s.) částku 188.489,- Kč s příslušenstvím (výrok I.), rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok II.), o odměně zástupce žalovaného (výrok III.) a o náhradě nákladů řízení státu.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 26. dubna 2022, č. j. 17 Co 224/2020-170, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok), rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok) a nepřiznal státu právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (třetí výrok).

Přitom šlo o druhá rozhodnutí soudů nižších stupňů, když usnesení ze dne 13. listopadu 2018, č. j. 17 C 270/2017-48, jímž Okresní soud v Břeclavi řízení zastavil [§ 103 a § 104 odst. 1 věta první zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), § 109 odst. 1 písm. a) a § 140c zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona)], a usnesení ze dne 28. února 2019, č. j. 17 Co 233/2018-59, jímž Krajský soud v Brně výše označené usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že se řízení nezastavuje, zrušil Nejvyšší soud usnesením ze dne 30. ledna 2020, č. j. 29 Cdo 2881/2019-81 (dále jen „kasační usnesení“), a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Soudy nižších stupňů vyšly z toho, že:

- 1) Žalovaný neoprávněně odebíral od žalobce v době po ukončení smlouvy o dodávkách elektrické energie (29. září 2014) do 25. května 2017 elektrickou energii.
- 2) Žalobce se opakovaně (a neúspěšně) pokoušel (od 7. srpna 2013) přerušit žalovanému dodávku elektřiny a demontovat elektroměr; žalovaný mu neposkytl součinnost (nezpřístupnil mu byt, v němž byl elektroměr umístěn). Elektroměr byl demontován až 3. srpna 2017.

3) Fakturou č. 3160007730, vystavenou 13. září 2017 a splatnou 27. září 2017, žalobce vyúčtoval žalovanému náhradu za neoprávněný odběr elektrické energie (včetně daně z přidané hodnoty) částkou 188.489,- Kč (sestavující z částky 181.948,55 Kč za odebranou elektrickou energii a z částky 6.541,02 Kč z titulu oprávněných nákladů spojených s kontrolou, zjištěním, technicko-dokumentační činností, jednáním o výši škody a prokazováním neoprávněného odběru).

4) Dne 8. února 2016 bylo zahájeno insolvenční řízení ve věci dlužníků M. P. (žalovaného) a R. P.. Usnesením ze dne 7. dubna 2016, č. j. KSUL 46 INS 2819/2016-A-10, Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) rozhodl o úpadku dlužníků a povolil jim oddlužení; následným usnesením ze dne 2. června 2016, č. j. KSUL 46 INS 2819/2016-B-5, schválil oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře.

Odvolací soud dále přihlédl ke skutečnosti, že insolvenční soud (v průběhu odvolacího řízení) usnesením ze dne 2. srpna 2021, č. j. KSUL 46 INS 2819/2016-B-47, (mimo jiné) vzal na vědomí splnění oddlužení dlužníků a osvobodil je od placení pohledávek věřitelů zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, pohledávek věřitelů, k nimž se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a pohledávek věřitelů, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.

Na tomto základě odvolací soud – cituje ustanovení § 51 odst. 1 písm. a), odst. 2 a 3 zákona č. [458/2000](#) Sb., o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetického zákona), a ustanovení § 140c a § 141a insolvenčního zákona – shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že žalovaný neoprávněným odběrem elektrické energie způsobil žalobci škodu v uplatněné výši. Přitom neshledal důvod pro částečné zastavení řízení (§ 140c insolvenčního zákona), když žalobce neměl dostatek informací k tomu, aby mohl vyčíslit neoprávněně spotřebovanou elektrickou energii ke dni zahájení insolvenčního řízení na majetek žalovaného a tento informační deficit (způsobený žalovaným, který ani po poučení soudem „neprokázal“, v jakém rozsahu k tomuto dni elektrickou energii spotřeboval) mu nelze klást k tíži.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které má za přípustné k řešení (Nejvyšším soudem dosud nezodpovězených) právních otázek, a to:

1) Je možné přičítat k tíži žalovaného stav důkazní tísně ohledně „časového hlediska“ vzniku způsobené škody, jenž je povinen prokázat žalobce?

2) Má v poměrech dané věci s ohledem na všechny skutkové okolnosti přednost zásada poctivosti nebo zásada rovnosti věřitelů?

Dovolatel akcentuje, že důkazní břemeno ohledně vzniku škody, její výše a období, za které škoda vznikla, tíží žalobce. Přitom odvolací soud (v rozporu s rozložením důkazního břemene) rozhodl v jeho neprospěch, ač skutečnost, že v řízení nebylo zjištěno, v jakém rozsahu spotřeboval elektrickou energii za dobu před rozhodnutím o jeho úpadku, měl vyhodnotit v neprospěch žalobce; potud odvolací soud (podle jeho názoru) nerespektoval závazný právní názor Nejvyššího soudu formulovaný v kasačním usnesení.

V dané souvislosti připomíná, že již bylo skončeno insolvenční řízení vedené na jeho majetek a bylo mu přiznáno osvobození od „placení pohledávek“; přitom v důsledku „uvedených rozhodnutí“ (soudů nižších stupňů) nebyl osvobozen od části pohledávky, která vznikla před jeho úpadkem. Tím byli poškozeni (i) věřitelé, jejichž (řádně přihlášené) pohledávky byly v insolvenčním řízení vedeném na jeho majetek uspokojeny (jen) zčásti, zatímco pohledávka žalobce bude zcela (tj. i v rozsahu, v němž ji měl žalobce přihlásit do insolvenčního řízení) uspokojena mimo insolvenční řízení. Soudy „proklamovaná“ nepoctivost dovolatele tak odporuje zásadě rovnosti (insolvenčních) věřitelů.

Proto dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil a žalobu zamítl, popřípadě aby řízení v celém rozsahu zastavil.

Žalobce považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení právních otázek dovolatelem otevřených, dosud Nejvyšším soudem v daných skutkových poměrech beze zbytku nezodpovězených.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

1) K (ne)respektování závazného právního názoru Nejvyššího soudu.

Podle ustanovení § 226 odst. 1 o. s. ř., bylo-li rozhodnutí zrušeno a byla-li věc vrácena k dalšímu řízení, je soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu.

Podle ustanovení § 243g odst. 1 věty první o. s. ř., jestliže dovolací soud zruší rozhodnutí odvolacího soudu (rozhodnutí soudu prvního stupně), jedná dále o věci soud, jemuž byla věc vrácena nebo postoupena k dalšímu řízení; ustanovení § 226 zde platí obdobně.

Nejvyšší soud v prvé řadě připomíná, že jeho judikatura je dlouhodobě ustálena v závěru, podle něhož právní názor vyjádřený v rozhodnutí, jímž Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu (popřípadě též rozhodnutí soudu prvního stupně), je pro soud v dalším řízení závazný, nezmění-li se skutkový základ věci natolik, že je vyloučena aplikace takového názoru na nový skutkový stav. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 2005, pod číslem 18 (včetně odkazu na Rozbor a zhodnocení úrovně soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu prvního stupně ze dne 23. listopadu 1967, sp. zn. Prz 36/67, uveřejněný ve Sborníku Nejvyššího soudu o občanském soudním řízení a řízení před státním notářstvím I, SEVT Praha 1974, s. 96-97), jehož závěry se uplatní i v poměrech občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. ledna 2013 (viz též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2021, sp. zn. 21 Cdo 2661/2020).

V poměrech projednávané věci lze s dovolatelem souhlasit v tom, že Nejvyšší soud v kasačním usnesení formuloval a odůvodnil [pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 a § 226 o. s. ř.)] právní závěr, podle něhož stav, kdy z obsahu žaloby nebylo seznatelné, jakou částku žalobce požaduje zaplatit z titulu náhrady škody za neoprávněný odběr elektrické energie za dobu před rozhodnutím o úpadku žalovaného, respektive před uplynutím propadlé lhůty vymezené rozhodnutím o úpadku, a za dobu po tomto datu, neumožňoval soudům přijmout závěr o tom, v jakém rozsahu byl dán důvod pro zastavení řízení podle ustanovení § 141a insolvenčního zákona (a v jakém rozsahu bylo možno věc meritorně projednat a rozhodnout).

Dovolatel ovšem přehlíží právní důsledky spojené s tím, že v dalším průběhu řízení (v době po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně a před rozhodnutím odvolacího soudu) insolvenční soud (mimo jiné) vzal na vědomí splnění oddlužení žalovaného [právní mocí tohoto výroku usnesení (3. srpna 2021) skončilo insolvenční řízení na majetek žalovaného] a osvobodil ho od placení pohledávek (§ 413 odst. 1 a § 414 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. května 2019, pro věc rozhodném).

V důsledku této změny skutkového stavu totiž odpadl důvod, pro který nebylo možno v předchozí fázi řízení posoudit, v jaké části nebyly splněny podmínky pro (věcné) projednání žaloby (§ 141a insolvenčního zákona); jinak řečeno, již zde nebyla překážka, která by bránila soudu rozhodnout věcně o celém (žalobou vymezeném) předmětu řízení.

2) K důkaznímu břemeni.

Podle ustanovení § 101 odst. 1 o. s. ř. k tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení, jsou účastníci povinni zejména a) tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti; neobsahuje-li všechna potřebná tvrzení žaloba (návrh na zahájení řízení) nebo písemné vyjádření k ní, uvedou je v průběhu řízení, b) plnit důkazní povinnost (§ 120 odst. 1) a další procesní povinnosti uložené jim zákonem nebo soudem, c) dbát pokynů soudu.

Podle ustanovení § 120 o. s. ř. účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede (odstavec 1). Soud může provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Neoznačí-li účastníci důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, vychází soud při zjišťování skutkového stavu z důkazů, které byly provedeny (odstavec 2). Soud může též vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků (odstavec 3).

Obecně platí, že důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka za výsledek řízení. Rozsah důkazního břemene, tedy okruh skutečností, které musí účastník prokázat, vyplývá z hmotného práva, z příslušné hmotněprávní normy, která je při právním posouzení věci aplikována a odkud také vyplývá, kdo je nositelem důkazního břemene, tj. které skutečnosti je ten který z účastníků povinen prokázat. V zásadě platí, že nestanoví-li právní předpis jinak, stíhá důkazní břemeno toho účastníka, jemuž je existence příslušné skutečnosti ku prospěchu. Důkazní břemeno tedy leží na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé důsledky. Smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, nebyla pro nečinnost účastníka (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanovením § 120 odst. 1 větou první o. s. ř.) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána, a kdy výsledky zhodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr ani o pravdivosti této skutečnosti, ani o tom, že by tato skutečnost byla nepravdivá.

K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2002, sp. zn. 21 Cdo 762/2001, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 2002, pod číslem 86, k jehož závěrům se Nejvyšší soud přihlásil např. v důvodech rozsudků ze dne 20. prosince 2012, sp. zn. 21 Cdo 3989/2011, a ze dne 26. června 2014, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013, uveřejněných pod čísly 46/2013 a 93/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

K rozsahu břemene tvrzení a důkazního břemene, včetně poučovací povinnosti soudu podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., srov. dále rozsudky velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011, a ze dne 4. září 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010, uveřejněné pod čísly 115/2012 a 98/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

Přitom rozhodnutí založené na neunesení důkazního břemene o určité skutečnosti nelze zaměňovat s rozhodnutím založeným na tom, že na základě jiných důkazů byl skutkový stav o této skutečnosti zjištěn (pozitivně) jinak, než tvrdil některý z účastníků. V takovém případě nejde o to, že se určitá skutečnost neprokázala, nýbrž o to, že se prokázala jinak, než účastník tvrdil. Má-li soud určitou skutečnost za prokázanou jinak, než tvrdil některý z účastníků řízení, pak nemá důvod přistoupit k poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř., jelikož jeho rozhodnutí není v takovém případě rozhodnutím

založeným na neunesení důkazního břemene o oné skutečnosti (srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2019, sp. zn. 29 Cdo 3071/2018, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 9, ročník 2020, pod číslem 89, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2021, sen. zn. 29 ICdo 112/2019, uveřejněný pod číslem 97/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

V poměrech dané věci je z obsahu dovolání zjevné, že dovolatel nezpochybňuje závěr odvolacího soudu, podle něhož žalobce unesl břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně právně významných skutečností vztahujících se ke vzniku odpovědnosti žalovaného za škodu vzniklou žalobci neoprávněným odběrem elektrické energie (§ 51 energetického zákona), včetně její výše, ale nesouhlasí s tím, že by měl platit i tu (dosud nevyčíslenou) část škody, která vznikla neoprávněným odběrem v době před rozhodnutím o úpadku (respektive před uplynutím propadné lhůty vymezené rozhodnutím o úpadku), kterou měl žalobce přihlásit jako pohledávku za žalovaným do insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek a na kterou by se vztahovalo (mohlo vztahovat) osvobození od placení pohledávek přiznané žalovanému usnesením insolvenčního soudu ze dne 2. srpna 2021.

Pohledávka věřitele vůči (insolvenčnímu) dlužníku, na kterou se vztahuje rozhodnutí insolvenčního soudu o přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek (§ 414 insolvenčního zákona), v neuhrazeném rozsahu nezaniká, ale v soudním či jiném řízení ji nelze věřiteli přiznat (ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako pohledávka, u které byla účinně vznesena námitka promlčení) [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010, uveřejněný pod číslem 63/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2016, sen. zn. 29 NSČR 62/2016, uveřejněné pod číslem 135/2017 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek].

Domníval-li se žalovaný, že se na pohledávku uplatněnou žalobcem v tomto řízení vztahuje (zcela nebo zčásti) osvobození od placení pohledávek (§ 414 insolvenčního zákona), byl to on, kdo z této skutečnosti pro sebe vyvozoval příznivé důsledky, a koho tížilo v tomto směru břemeno tvrzení a důkazní břemeno; současně bylo úkolem (odvolacího) soudu, aby žalovaného poučil podle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. o tom, že je povinen tvrdit a prokázat, zda a v jakém rozsahu nelze žalobci přiznat uplatněnou pohledávku.

Jakkoli by obecně (případná) absence takového poučení mohla představovat vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k jejíž existenci Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlédne z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), v dané věci tomu tak není. Žalobou uplatněná pohledávka z titulu náhrady škody způsobené žalovaným neoprávněným odběrem elektrické energie je totiž (s ohledem na skutkové okolnosti jejího vzniku) bez jakýchkoli pochybností pohledávkou na náhradu škody způsobené úmyslně; takové pohledávky se však osvobození podle ustanovení § 414 insolvenčního zákona nedotýká (§ 416 odst. 1 insolvenčního zákona v rozhodném znění). K zavinění ve formě (přímého nebo nepřímého) úmyslu srov. např. obdobně důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2018, sp. zn. 29 Cdo 2846/2016, uveřejněného pod číslem 81/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i (pro poměry energetického zákona) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2018, sp. zn. 25 Cdo 3009/2017, uveřejněný pod číslem 125/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)